

3. Законодавче забезпечення житлових прав внутрішньо переміщених осіб та практичні інструменти їх реалізації в Україні ; Проект USAID «Підвищення ефективності роботи і підзвітності Органів місцевого самоврядування» («ГОВЕРЛА») Retrieved from https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/946/%D0%96%D0%B8%D1%82%D0%BB%D0%BE_%D0%92%D0%9F%D0%9E.pdf

4. Законодавчі зміни щодо забезпечення внутрішньо переміщених осіб житлом для тимчасового проживання. Retrieved from <https://r2p.org.ua/page/zakonodavchi-zminy-shchodo-zabezpechennia-vnutrishno-peremishchenykh-osib-zhytlo-dlia-tymchasovoho-prozhyvannia>

5. Мельник І.П. (2017). Внутрішньо переміщені особи як об'єкт соціальної роботи. *Наукові часописи Університету*. Вип. 23. С. 176-182. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/19304>

6. На Львівщині реконструюють будівлю для проживання ВПО ; Реінформ Retrieved from <https://reinform.com.ua/31136/na-lvivshhyni-rekonstruyuyut-budivlyu-dlya-prozhyvannya-vpo/>

7. Соловей Ольга, Фонд «Житло для ВПО» розповіла про реконструкцію гуртожитку для потреб ВПО ; І. Настич. Build Portal. Retrieved from <https://budport.com.ua/news/27546-olga-solovey-fond-zhitlo-dlya-vpo-rozpovila-pro-rekonstrukciyu-gurtozhitku-dlya-potreb-vpo>

8. У Ковелі на розвиток громади залучають міжнародні кошти. Офіційний сайт Ковельської міської ради. Retrieved from <https://kovelrada.gov.ua/u-koveli-na-rozvytok-gromady-zaluchayut-mizhnarodni-koshty/>

9. Як забезпечити житлом переселенців? Рішення: відновлення покинутих приміщень. А. Смагіна. Рубрика. Retrieved from <https://rubryka.com/article/housing-solution-for-displaced-persons/>

10. Displacement Tracking Matrix. International Organization for Migration. Retrieved from <https://dtm.iom.int/ukraine>

References (transliterated)

1. Hren L.M., Khmyrov I.M., Karliuk S.V. (2022). Vymushena mihratsiia vnutrishno-peremishchenykh osib u period voiennoho stanu: normatyvno-pravovyi aspekt. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI»*. Seriya: Aktualni problemy rozvytku ukrainskoho suspilstva. № 2. S. 52-56.

2. Zavalnyi V.V. (2022). Zahalno-teoretychni osoblyvosti pravovoho statusu vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. № 6. S. 213-217.

3. Zakonodavche zabezpechennia zhytlovykh prav vnutrishno peremishchenykh osib ta praktychni instrumenty yikh realizatsii v Ukraini ; Proiekt USAID «Pidvyshchennia efektyvnosti roboty i pidzvitnosti Orhaniv mistsevoho samovriaduvannia» («HOVERLA») Retrieved from https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/946/%D0%96%D0%B8%D1%82%D0%BB%D0%BE_%D0%92%D0%9F%D0%9E.pdf

4. Zakonodavchi zminy shchodo zabezpechennia vnutrishno peremishchenykh osib zhytlo dlia tymchasovoho prozhyvannia. Retrieved from <https://r2p.org.ua/page/zakonodavchi-zminy-shchodo-zabezpechennia-vnutrishno-peremishchenykh-osib-zhytlo-dlia-tymchasovoho-prozhyvannia>

5. Melnyk I.P. (2017). Vnutrishno peremishcheni osoby yak ob'iekt sotsialnoi roboty. *Naukovi chasopysy Universytetu*. Vyp. 23. S. 176-182. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/19304>

6. Na Lvivshchyni rekonstruiuyut budivlyu dlia prozhyvannia VPO ; Reinform Retrieved from <https://reinform.com.ua/31136/na-lvivshhyni-rekonstruyuyut-budivlyu-dlya-prozhyvannya-vpo/>

7. Solovei Olha, Fond «Zhytlo dlia VPO» rozpovila pro rekonstruktsiiu hurtozhitku dlia potreb VPO ; I. Nastych. Build Portal. Retrieved from <https://budport.com.ua/news/27546-olga-solovey-fond-zhitlo-dlya-vpo-rozpovila-pro-rekonstrukciyu-gurtozhitku-dlya-potreb-vpo>

8. U Kovelі na rozvytok hromady zaluchaiut mizhnarodni koshty. Ofitsiyni sait Kovel'skoi miskoi rady. Retrieved from <https://kovelrada.gov.ua/u-koveli-na-rozvytok-gromady-zaluchayut-mizhnarodni-koshty/>

9. Yak zabezpechyty zhytlo pereselentsiv? Rishennia: vidnovlennia zakynutykh prymishchen. A. Smahina. Rubryka. Retrieved from <https://rubryka.com/article/housing-solution-for-displaced-persons/>

10. Displacement Tracking Matrix. International Organization for Migration. Retrieved from <https://dtm.iom.int/ukraine>

Надійшла (received) 06.11.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Грень Лариса Миколаївна (Hren Larysa) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами ім. академіка І.А. Зязюна; Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4466-6018>;

Сосипатров Артем Михайлович (Sosipatrov Artem) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Харків, Україна

УДК 376:316.614

doi: 10.20998/2227-6890.2023.2.17

Л.В. КОСТИНА, Н.В. ЛЯБАХ

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ООП ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

У статті доведено необхідність забезпечення якісної освіти та її доступності для всіх верств населення, для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема. Зосереджено увагу на організації психологічної допомоги, підвищенні рівня соціально психологічного супроводу, вирішенні проблем, які можуть стати перешкодами в подальшому дорослому житті, на пошуку нових методів для осіб з особливими освітніми потребами під час здобуття освіти у дистанційному форматі. Наведено приклади організації роботи з учнями з особливими освітніми потребами в Комунальному закладі «Покотилівський ліцей № 2» Харківської області. Відмічено сумісну роботу цього навчального закладу з Інформаційно-ресурсним центром «Без бар'єрів» науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Наголошено на тому, що отримання особами з особливими освітніми потребами якісної загальної та професійної

освіти є однією з основних і невід'ємних умов їх ефективної соціалізації, забезпечення повноцінної участі у житті суспільства, успішної самореалізації в різних видах професійної і соціальної діяльності.

Ключові слова: особа з особливими освітніми потребами, інклюзія, ліцей, дистанційна форма освіти, соціалізація, суспільство, самореалізація, навчання, освітня траєкторія, індивідуальний підхід, безбар'єрність.

L.V. KOSTINA, N.V. LIABAKH

ORGANIZATION OF WORK IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOR CHILDREN WITH SEN WITH DISTANCE EDUCATION (FROM WORK EXPERIENCE)

The article proves the necessity of ensuring quality education and its accessibility for all segments of the population, for children with special educational needs, in particular. Attention is focused on the organization of psychological assistance, increasing the level of social and psychological support, solving problems that may become obstacles in further adult life, and finding new methods for people with special educational needs during distance education. Examples of the organization of work with students with special educational needs in the Communal Institution "Pokotyliv Lyceum No. 2" of the Kharkiv region are given. The cooperative work of this educational institution with the Information and Resource Center "Without Barriers" of the Scientific and Technical Library of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" was noted. It is emphasized that persons with special educational needs receive high-quality general and professional education is one of the main and integral conditions for their effective socialization, ensuring full participation in society, successful self-realization in various types of professional and social activities.

Key words: person with special educational needs, inclusion, lyceum, distance form of education, socialization, society, self-realization, learning, educational trajectory, individual approach, barrier-free.

Постановка проблеми. Забезпечити інклюзивний освітній простір – одне із завдань розбудови якісної української школи. Сьогодні проблема забезпечення якісної освіти та її доступності для всіх верств населення є найбільш актуальною. Особливе місце у суспільстві займають діти з обмеженими можливостями. Тому нами було поставлено завдання шукати нові форми роботи з дітьми з особливими потребами. Педагоги, психологи та міжнародні експерти зазначають, що у питанні розвитку інклюзивного навчання Україна зробила неабиякий крок уперед.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту й передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому закладі. Діяльність закладів освіти базується на Конституції України та нормативно-правових документах відповідних відомств [5-18]. Питання інклюзивної освіти постійно у фокусі уваги вітчизняних фахівців З.П. Ленів, З.І. Удич, А.А. Колупаєвої та ін. [19, 20, 23, 25, 26] Актуальність даної проблеми зумовлена тим, що будь-які перетворення, що відбуваються у сучасному світі, знаходяться у прямій залежності від рівня професійної компетентності психологів, їх відповідностей вимогам професійного стандарту, де психолог перетворюється на людину-навігатора, консультанта з навчання інноваційних психотехнологій для здобувачів з особливими освітніми потребами (ООП). Для таких людей має бути створене інклюзивне освітнє середовище, тобто, сукупність належних умов для забезпечення спільного навчання й розвитку здобувачів освіти з урахуванням їх потреб і можливостей.

Метою статті є узагальнення заходів організації психологічної допомоги, підвищення рівня соціально психологічного супроводу, вирішення проблем, які

можуть стати перешкодами в подальшому дорослому житті, боротьба з комплексами і страхами, фобіями, пошук нових методів для осіб з особливими потребами під час здобуття освіти у дистанційному форматі.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивне навчання в Комунальному закладі «Покотилівський ліцей № 2» організовується відповідно до особливих потреб здобувачів з урахуванням визначеного рівня підтримки і координується Командою супроводу, девіз якої – «Не нашкодь!».

Ретельне опрацювання чинної законодавчої бази та правильне ведення ділової документації щодо навчання здобувачів з ООП дозволяє забезпечити ефективну співпрацю всіх осіб, відповідальних за організацію цієї системи освітніх послуг.

Понад 5 років існує інклюзивний клас у Комунальному закладі «Покотилівський ліцей №2». Підготовка до проведення корекційно – розвиткових занять займає багато часу, адже теоретичного матеріалу багато, а самих розробок до Програми, за якою необхідно проводити заняття, немає. Тому триває постійний пошук: якісь окремі скопійовані бланки, картинки, вправи. Переглянувши безліч веб-ресурсів, ми самостійно зробили шнурівку, щоб дитина могла за її допомогою розвивати дрібну моторику рук та навчилася зав'язувати шнурки, – шлях до соціалізації.

Важливою є робота практичного психолога з батьками «особливої» дитини. Вони активно залучаються до організації корекційно-виховного процесу, оскільки розвиток та виховання дитини з особливими потребами потребує спеціальних знань про захворювання, його наслідки, потенційні можливості дитини. Так, разом із батьками дітей було зроблено пісочницю для арт-терапії, яку наповнили принесеними іграшки. Це був початок накопичення база для роботи з дітьми з ООП.

Через COVID 19, а потім повномасштабну війну на території нашої країни організація інклюзивного

навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти зазнала деяких змін, багато здобувачів освіти навчається дистанційно. І знову пошук. Постає питання: – Як працювати з дитиною, коли ти тут, а вона – там? Ти не маєш тілесного контакту, можливості допомогти, не бачиш, що вона пише, чи правильно пише? Постає багато питань і жодної відповіді. Щоб мати змогу налаштуватись, потрібно було пройти курси підвищення кваліфікації, переглянути багато сайтів та опрацювати літературу з даної тематики. У процесі роботи ми дотримуємося таких принципів:

1. Принцип інтерактивності. Усі здобувачі освіти мають навчатися за допомогою комп'ютерно-інформаційного середовища.

2. Принцип диференціації. Дистанційне навчання передбачає навчання за можливостями, тут застосовуються технології різнорівневних завдань.

3. Принцип індивідуального підходу. Обов'язково треба враховувати форму порушення дитини з ООП і можливості її комунікації для того, щоб вона більш ефективно продовжила навчання.

4. Принцип пластичності. Навчання має відбуватися у необхідному темпі для учня.

Слід пам'ятати, що діти з порушеннями інтелектуального розвитку мають деякі особливості, а саме:

- обмежені можливості пізнавальної діяльності;
- не можуть швидко та правильно реагувати;
- не можуть обробляти інформацію з навколишнього середовища.

Тому до кожної людини з порушеннями інтелектуального розвитку необхідно використовувати індивідуальний та диференційований підхід, тобто, враховувати пізнавальні можливості, їхній психологічний та емоційний стан.

Завдання корекційно-розвиткових занять повинні бути доступними та зрозумілими, навчальний матеріал повинен подаватися невеликими порціями, враховуючи мовленнєві та комунікативні можливості та потреби дітей з порушеннями інтелекту. Розпочинати заняття необхідно з визначення емоційного стану дитини, її настрою та самопочуття, готовності до сприйняття завдань і можливості їх виконувати.

При підготовці до корекційно-розвиткових занять потрібно підбирати вправи таким чином, щоб наряду з розвиваючим та навчальним компонентами було місце для діагностичного компонента. Це дає змогу бачити результат роботи, розвиток дитини, рівень засвоєння дитиною навичок.

Кожне заняття готується ретельно, але не завжди виходить саме те, чого хотілося б досягнути на уроці. Тому, якщо розроблене заняття не мало успіху, необхідно його переробити, враховуючи недоліки, і знов провести його з дитиною.

Приклад 1: Дитина (2 клас) не хоче їсти фрукти й овочі, тому вона не цікавиться їх назвою. Створена мною презентація на тему «Вчимо овочі і фрукти» не спрацювала як потрібно, бо дитина не може назвати, що на картинці зайве. Довелось переробляти, підписувати кожен малюнок.

Приклад 2: Дитина переставляє склади, коли говорить. Тому, маючи на меті навчити дитину

правильно вимовляти слова, треба їх підписувати, щоб вона мала змогу їх правильно прочитати. Методика ефективного навчання включає в себе:

- спробувати;
- спробувати ще раз;
- проаналізувати та виправити помилки;
- спробувати ще;
- пробувати, поки не вдасться;
- закріпити у навчанні.

Так на платформі «На урок» створені презентації і опубліковані у вільному доступі [11].

На початку повномасштабної війни головним та першочерговим завданням було підтримати дитину, її емоційний стан, відволікти від поганих думок. За допомогою моніторингу інтернет-ресурсів було знайдено цікаві ідеї та створено інтерактивні вправи саме для підняття настрою. Так, можна запропонувати здобувачам освіти обвести руку, уважно подивитись, нащо це схоже (малюнок можна повертати), можливо, треба щось домалювати. Слід зазначити, що не всі можуть використовувати олівець або пензлик, тому найдоступніший спосіб малювання за допомогою пальця. Малювати пальцем дуже легко, занурюючи палець у фарбу і малюю. Адаже нетрадиційні прийоми малювання у здобувачів з особливими потребами розвивають дрібну моторику рук, формують естетичний смак, заспокоюють, займають, відволікають,

Для зняття напруги дієюю є дихальна вправа, вправи на повторення рухів за тваринами, за потреби, дітям з ООП треба проводити більше часу зі своїми чотирилапими друзями, поки батьки зайняті побутовими справами, – це знімає стрес.

Можна знайти безліч корисної інформації для підготовки занять на веб-ресурсах [1-4] та у спеціальних друкованих виданнях, які пропонують просто і швидко створювати або використовувати вже готові інтерактивні розробки. За їх допомогою можна закріплювати знання, поєднувати різні форми роботи з дітьми, це цікаво, і дітям подобається, адже діти отримують спеціальну допомогу безпосередньо у школі.

Розвиток дитини здійснюється через сім'ю, освіту й виховання. Це необхідна соціалізація для підготовки до дорослого життя чи здобуття професії. А ефективна, соціально прийнятна соціалізація зможе надати людині можливість повноцінно існувати в сучасному світі [24].

Що стосується здобувачів вищої освіти з ООП, позбавленим можливості вести повноцінне життя внаслідок вад фізичного або психічного розвитку, то організація їх соціальної підтримки потребує, в першу чергу, зміни ставлення суспільства до них. Внаслідок обмежень у спілкуванні, самообслуговуванні, пересуванні, контролі за своєю поведінкою, розвиток здобувачів вищої освіти залежить від задоволення їх потреб іншими людьми.

Розуміючи актуальність та важливість роботи за напрямом, вказаним вище, за ініціативи учасників Міжнародного дистанційного науково-практичного семінару «З толерантністю в серці», який проводився у науково-технічній бібліотеці у грудні 2021 року в рамках Міжнародного дня людей з особливими

потребами (3 грудня 2021 року) та в рамках Всеукраїнської кампанії «16 днів проти насильства», започатковано роботу Інформаційно-ресурсного центру «Без бар'єрів».

Центр «Без бар'єрів» створено з метою:

- забезпечення безперешкодного доступу до інформаційних ресурсів;
- сприяння мотивації до навчання та самореалізації;
- формування толерантності до осіб з особливими освітніми потребами;
- підтримка психологічного здоров'я користувачів тощо.

Так, у межах своєї діяльності укладено угоди між НТУ «ХПІ» і закладами загальної середньої освіти (м. Харків та Харківська область). Така спільна співпраця є важливою, адже дає всім нам поєднувати фахові знання, обмінюватися досвідом та ресурсами для отримання кращих результатів.

Висновки. Отже, реалізація прав на освіту людей з особливими потребами розглядається як одне з найважливіших завдань сьогодення. Отримання такими людьми якісної загальної та професійної освіти є однією з основних і невід'ємних умов їх ефективної соціалізації, забезпечення повноцінної участі у житті суспільства, успішної самореалізації в різних видах професійної і соціальної діяльності [22]. Жодна дитина не має відчувати себе іншою та виключеною з освітніх, культурних і соціальних процесів. Це і є головним завданням інклюзії. Війна – травматичний досвід для кожної дитини. Адже їм складно впоратися зі своїми емоціями. Втрата стабільності, безпеки, звичного способу життя дестабілізують їхній стан. Тож у наших реаліях війни тільки індивідуальна освітня траєкторія потрібна дітям з ООП. Дітей з ООП необхідно залучати до участі у конкурсах та інших заходів, які проводяться у закладах освіти. Вони також мають право на перемоги, як і всі діти.

Список літератури

1. Європейська конвенція з прав людини. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Закон України «Про вищу освіту». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» (№1324 – VII від 5 червня 2014 року). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18#Text>
4. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
6. Закон України «Про повну загальну середню освіту». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
7. Колупасва А.А., Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. (2012). *Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі* : навч.-метод. посібник К. : Видавничка група «А.С.К.». 192 с.
8. Колупасва А.А., Савчук Л.О. (2011). *Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання* : наук.-метод. посіб. ; Нац. акад. пед. наук, Ін-т спец. педагогіки. Вид. доповн. та переробл. К. : Атопол. 272 с.

9. Конвенція про права дитини. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021

10. Конвенція про права осіб з інвалідністю. Конвенцію ратифіковано Законом № 1767–VI від 16.12.2009. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71

11. Костіна Лариса Василівна Retrieved from <https://naurok.com.ua/profile/1092044>

12. Наказ Міністерства освіти і науки України № 769 від 29.08.2022 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-10 (11) класів закладів середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами». Retrieved from <https://busk.irc.org.ua/news/09-45-04-29-08-2022/>

13. Наказ МОН від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>

14. Новосьолова С.Ю., Главчева Ю.М. (2022). Особливості соціалізації здобувачів освіти з особливими потребами у сучасному українському суспільстві. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали II Всеукр. міждисциплінар. наук.-практ. конф. 20 жовт. 2022 р. Тернопіль* : ТНПУ. С. 140-144.

15. Пащенко О.В., Гриценко І.А., Софій Н.З. (2012). *Інклюзивна освіта в умовах професійно-технічного навчального закладу* : навч.-метод. посіб. ; Нац. акад. пед. наук України, Ун-т менедж. освіти, Укр.-канад. проект «Децентралізація управління професійним навчанням в Україні». К. : Арт Економі. 183 с.

16. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 635 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-%D0%BF#Text>

17. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>

18. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2019 р. № 530 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>

19. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/MUS13929>

20. Сабат Н. (2008). Соціально-педагогічний аспект інклюзивного навчання. *Соціальний педагог*. № 3. С.42 – 46.

21. *Соціальна та освітня інклюзія: історія, сучасність та перспективи розвитку* : колективна монографія у 2 частинах. (2021). Частина 1. Інституційні та особистісні аспекти впровадження в Україні ; за ред. С.П. Миронової, Л.Б. Платаш. Чернівці : «Технодрук». 352 с.

22. Удич З.І. (2016). *Інклюзивна освіта. Практикум для студентів педагогічних спеціальностей* : навч. посіб. Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, Ін-т педагогіки та психології, Каф. педагогіки та менеджменту освіти. Тернопіль: Принт-офіс. 141 с.

References (transliterated)

1. Yevropeiska konventsiia z prav liudyny. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy pro osvitu shchodo orhanizatsii inkluzivnoho navchannia» (№1324 – VII vid 5 chervnia 2014 roku). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18#Text>

4. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Закон України «Про основи соціальної захистності осіб з інвалідністю в Україні». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
6. Закон України «Про повну загальну середню освіту». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
7. Kolupaieva A.A., Danilavichutie E.A., Lytovchenko S.V. (2012). Profesiine spivrobotnytstvo v inkliuzyvnomu navchalnomu zakladi : navch.-metod. posibnyk K. : Vydavnycha hrupa «A.S.K.». 192 s.
8. Kolupaieva A.A., Savchuk L.O. (2011). Dity z osoblyvymy osvitynymi potrebamy ta orhanizatsiia yikh navchannia : nauk.-metod. posib. ; Nats. akad. ped. nauk, In-t spets. pedahohiky. Vyd. dopovn. ta pererobl. K. : Atopol. 272 s.
9. Konventsiiia pro prava dytyny. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021
10. Konventsiiia pro prava osib z invalidnistiu. Konventsiiu ratyfikovano Zakonom № 1767–VI від 16.12.2009. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
11. Kostina Larysa Vasylivna Retrieved from <https://naurok.com.ua/profile/1092044>
12. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 769 від 29.08.2022 «Pro vnesennia zmin do typovoi osvitynoi prohramy dlia 5-10 (11) klasiv zakladiv serednoi osvity dlia osib z osoblyvymy osvitynymi potrebamy». Retrieved from <https://busk.irc.org.ua/news/09-45-04-29-08-2022/>
13. Nakaz MON від 08.06.2018 № 609 «Pro zatverdzhennia Prymirnogo polozhennia pro komandu psykholoho-pedahohichnogo suprovodu dytyny z osoblyvymy osvitynymi potrebamy v zakladi zahalnoi serednoi ta doshkilnoi osvity». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>
14. Novosolova S.Iu., Hlavcheva Yu.M. (2022). Osoblyvosti sotsializatsii zdobuvachiv osvity z osoblyvymy potrebamy u suchasnomu ukrainskomu suspilstvi. Inkliuzyvna osvita: ideia, stratehiia, rezultat : materialy II Vseukr. mizhdystsypinar. nauk.-prakt. konf. 20 zhovt. 2022 r. Ternopil : TNPU. S. 140-144.
15. Pashchenko O.V., Hrytsenok I.A., Sofii N.Z. (2012). Inkliuzyvna osvita v umovakh profesiino-tekhnichnogo navchalnogo zakladu : navch.-metod. posib. ; Nats. akad. ped. nauk Ukrainy, Un-t menedzh. osvity, Ukr.-kanad. projekt «Detsentralizatsiia upravlinnia profesiinym navchanniam v Ukrainy». K. : Art Ekonomi. 183 s.
16. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy від 10 lypnia 2019 r. № 635 «Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkliuzyvnogo navchannia u zakladakh vyshchoi osvity». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-%D0%BF#Text>
17. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy від 15 veresnia 2021 r. № 957 «Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkliuzyvnogo navchannia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>
18. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy від 4 kvitnia 2019 r. № 530 «Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkliuzyvnogo navchannia u zakladakh doshkilnoi osvity». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>
19. Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku inkliuzyvnogo navchannia. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/MUS13929>
20. Sabat N. (2008). Sotsialno-pedahohichnyi aspekt inkliuzyvnogo navchannia. Sotsialnyi pedahoh. № 3. S.42 – 46.
21. Sotsialna ta osvityna inkliuziia: istoriia, suchasnist ta perspektyvy rozvytku : kolektyvna monohrafiia u 2 chastyakh. (2021). Chastyna 1. Instytutsiina ta osobystisni aspekty vprovadzhennia v Ukraini ; za red. S.P. Myronovoi, L.B. Platash. Chernivtsi : «Tekhnodruk». 352 s.
22. Udych Z.I. (2016). Inkliuzyvna osvita. Praktykum dlia studentiv pedahohichnykh spetsialnostei : navch. posib. Ternop. nats. ped. un-t im. Volodymyra Hnatiuka, In-t pedahohiky ta psykholohii, Kaf. pedahohiky ta menedzhmentu osvity. Ternopil: Print-ofis. 141 s.

Надійшла (received) 12.09.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Костіна Лариса Василівна (Kostina Larysa) – Комунальний заклад «Покотилівський ліцей № 2 Височанської селищної ради Харківського району Харківської області», практичний психолог Соціально-психологічної служби, вчитель біології та екології, Харків, Україна;

Лябах Наталія Василівна (Liabakh Natalia) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», завідувач сектора науково-технічної бібліотеки, Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5063-2557>

УДК 364.4:316.614-056.29

doi: 10.20998/2227-6890.2023.2.18

С.Ю. НОВОСЬОЛОВА

КОГНІТИВНЕ МИСЛЕННЯ У ЛЮДЕЙ, ЯКІ МАЮТЬ ПРОБЛЕМИ З ОПОРНО-РУХОВИМ АПАРАТОМ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розкрито сутність таких понять, як «реабілітація», «соціальна реабілітація»; доведено важливість роботи команди вузькопрофільних фахівців у процесі реабілітації людей, які мають проблеми з опорно-руховим апаратом, на відновлення їх ментального та фізичного здоров'я; визначено основні завдання з реабілітації клієнтів з порушеннями; зазначено, що після повномасштабного вторгнення особливо зростає потреба у команді вузькопрофільних фахівців, а втручання фахівців на ранніх етапах травматичних ушкоджень є найважливішим фактором у збереженні певних функцій. Зроблено висновки: комплексний міждисциплінарний підхід в лікуванні неврологічного профілю та проблем з опорно-руховим апаратом дуже актуальний під час війни; важливий внесок команди вузькопрофільних фахівців у процес реабілітації – це можливість працювати з людьми, які потребують допомоги; до навчання щодо надання допомоги людям, які її потребують, необхідно залучати представників соціальної сфери; для покращення когнітивних навичок необхідно приділяти час самовдосконаленню, навчатися, розвивати розумову та рухову діяльність.

Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія:

Актуальні проблеми розвитку українського суспільства, № 2 2023